

Vlaanderen
is landbouw & zeevisserij

**JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN RUND 2023**

01.10.2024

AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
VOORTPLANTINGS-
CENTRA
RUNDVEE 2023

1.10.2024

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Maya Kerkhove, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Eline Van Eyken, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Dieder Vangindertael, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, administrateur-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse Overheid

Aansprakelijkheidsverklaring

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in dit rapport. De gebruiker van dit rapport ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

VOORWOORD

Het jaarrapport 2023 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij runderen bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning, opslag en handel van levende producten in de rundveehouderijen in Vlaanderen tijdens het seizoen 2023.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren, moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinaire toelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

De centra worden op periodieke wijze bezocht door een toezichthouder van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ter controle van de zoötechnische bepalingen die zijn opgenomen in het fokkerijbesluit van 17 mei 2019.

Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met de bezorgde gegevens van de voorgaande jaren. De tendensen worden vervat in dit jaarrapport. Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de centra om deze informatie zorgvuldig te verzamelen en ter beschikking te stellen.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

INHOUDSTABEL

Voorwoord.....	3
1 Inleiding.....	1
1.1 Wetgeving	1
1.1.1 Europese fokkerijverordening	1
1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit	2
1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften	2
1.2 Erkenningen en toelatingen	3
1.2.1 Algemeen	3
1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel	3
2 Erkende centra in vlaanderen	4
3 Spermawinning.....	6
4 Handel in spermadosissen.....	7
4.1 Algemene evoluties	7
4.2 Verkoopssystemen	9
4.2.1 Verkoop tussen centra	10
4.2.2 Verkoop aan veehouders die zelf insemineren	12
4.2.3 Verkoop via inseminator	13
5 Handel in embryo's en eicellen.....	14
5.1 Embryowinning	14
5.2 Handel in embryo's	14
6 Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.....	16
7 Besluit: algemene tendensen.....	16

1 INLEIDING

1.1 WETGEVING

1.1.1 Europese fokkerijverordening

Op 8 juni 2016 werd Verordening (EU) 2016/1012 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende de zoötechnische en genealogische voorwaarden voor het fokken van, de handel in en de binnenkomst in de Unie van raszuivere fokdieren, hybride fokvarkens en levende producten daarvan en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 652/2014, de Richtlijnen 89/608/EEG en 90/425/EEG van de Raad en tot intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van dierfokkerij ("fokkerijverordening") goedgekeurd door het Europees Parlement en de Europese Raad. ([weblink naar verordening \(EU\) 2016/1012](#))

Deze verordening is op 1 november 2018 in werking getreden en regelt de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de handel en de binnenkomst in de Europese Unie van fokdieren en de levende producten (sperma, eicellen en embryo's) daarvan. De fokkerijverordening heeft een invloed op de erkenning en werking van de centra voor de geassisteerde voorplanting, onder andere door de bepalingen over:

- voorschriften voor de erkenning van stamboekverenigingen en fokkerijgroeperingen en de goedkeuring van hun fokprogramma's;
- voorschriften voor de inschrijving van fokdieren in stamboeken en fokregisters;
- voorschriften voor de toelating van fokdieren en levende producten daarvan tot de voortplanting;
- voorschriften voor prestatieonderzoek en genetische evaluatie van fokdieren;
- voorschriften voor de afgifte van zoötechnische certificaten voor fokdieren en voor levende producten daarvan.

Een belangrijke bepaling is dat, om een dier te kunnen inschrijven als een raszuiver fokdier in een stamboek van een stamboekvereniging of in het geval van hybride fokdieren in een fokregister van een fokkerijgroepering, de levende producten waaruit deze dieren voortkomen, gewonnen, geproduceerd, behandeld en opgeslagen moeten worden op een centrum met de nodige toelatingen en erkenningen.

Daarnaast moeten de levende producten bij de verhandeling begeleid worden door een zoötechnisch certificaat indien de nakomelingen die met deze levende producten worden geproduceerd, ingeschreven moeten worden in een ander stamboek of fokregister dan waar de ouders zijn ingeschreven. De lay-out en het format van die zoötechnische certificaten wordt vastgelegd door Uitvoeringsverordening (EU) 2017/717 van de Commissie van 10 april 2017 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EU) 2016/1012 van het Europees Parlement en de Raad wat de modelformulieren voor zoötechnische certificaten voor fokdieren en levende producten daarvan betreft. Enkel erkende stamboekverenigingen, fokkerijgroeperingen, en erkende fokorganen uit derde landen, kunnen dergelijke zoötechnische certificaten voor fokdieren en hun levende producten afleveren. De centra die beschikken over een goedkeuring om levende producten te verhandelen overeenkomstig het diergezondheidsrecht van de Unie, kunnen de toestemming krijgen van de bevoegde autoriteiten om deze zoötechnische certificaten zelf af te leveren, op basis van informatie die zij krijgen van erkende stamboekverenigingen, fokkerijgroeperingen en fokorganen.

1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit

In navolging van de nieuwe Europese Fokkerijverordening, werd het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren op 17 mei 2019 goedgekeurd ("fokkerijbesluit"). ([weblink naar fokkerijbesluit](#))

Het fokkerijbesluit bepaalt dat een erkenning vereist is om levende producten te winnen, produceren, behandelen of op te slaan van dieren die zijn ingeschreven, opgenomen of geregistreerd in een erkende stamboekvereniging, fokkerijgroepering of fokorgaan.

Deze dieren worden omschreven als 'donoren' in het fokkerijbesluit.

Het fokkerijbesluit bepaalt voorwaarden inzake:

- de beschikbaarheid van zoötechnische certificaten van de donoren;
- de registratie van gegevens over de winning, opslag, behandeling en handel van levende producten;
- de openbaarmaking van gegevens inzake afstamming, resultaten van prestatie-onderzoek en genetische evaluatie en de status op het gebied van toelating tot de voortplanting van de donoren;
- de informatiedeling met stamboekverenigingen en fokkerijgroeperingen;
- de identificatie van recipiënten die levende producten bevatten.

1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften

Op 1 januari 2017 trad het koninklijk besluit van 22 juni 2016 tot vaststelling van de veterinairrechtelijke voorschriften voor de handel en de invoer van sperma, eicellen en embryo's van varkens, runderen en paardachtigen en tot vaststelling van de voorschriften voor spermacentra, sperma-opslagcentra, embryoteams en embryoproductieteams, en de voorschriften voor als donor fungerende varkens, runderen en paardachtigen in werking op federaal niveau.

Belangrijkste nieuwigheden aan dit koninklijk besluit waren de bepalingen met betrekking tot de nationale handel. Dit betekent dat sinds 1 januari 2017 de centra die levende producten verhandelen voor de nationale handel, een toelating moeten hebben van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Het FAVV legt hierbij voorwaarden op in verband met de sanitaire aspecten waaraan de infrastructuur van het centrum en de donordieren moeten voldoen.

Op 21 april 2021 is de nieuwe verordening rond diergezondheid (Verordening (EU) 2016/429 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende overdraagbare dierziekten en tot wijziging en intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van diergezondheid) in werking getreden op Europees niveau en bijgevolg werd ook de federale wetgeving aangepast.

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donoren moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België, moeten beschikken over een toelating afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten beantwoorden.

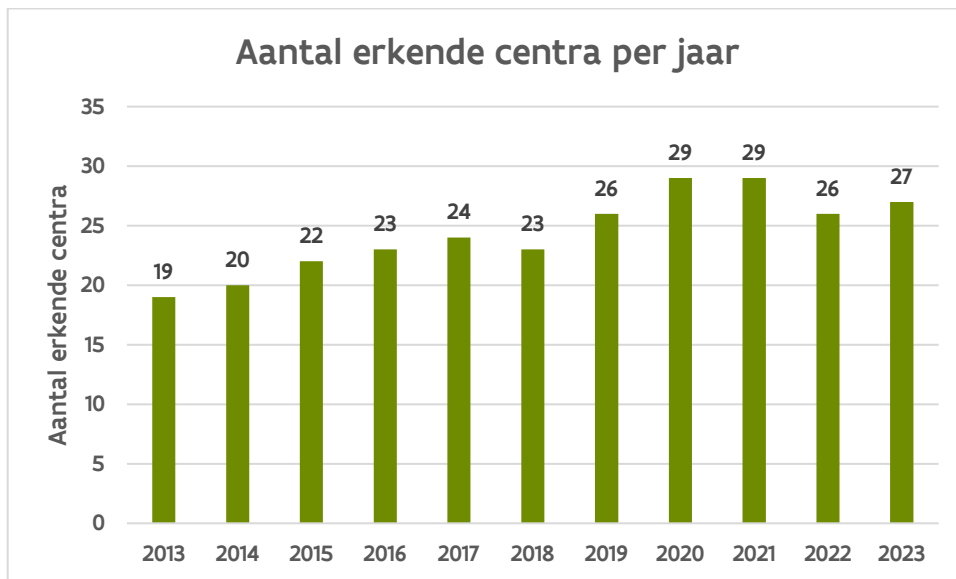
Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen, moeten beschikken over een erkenning afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de dieren, alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

2 ERKENDE CENTRA IN VLAANDEREN

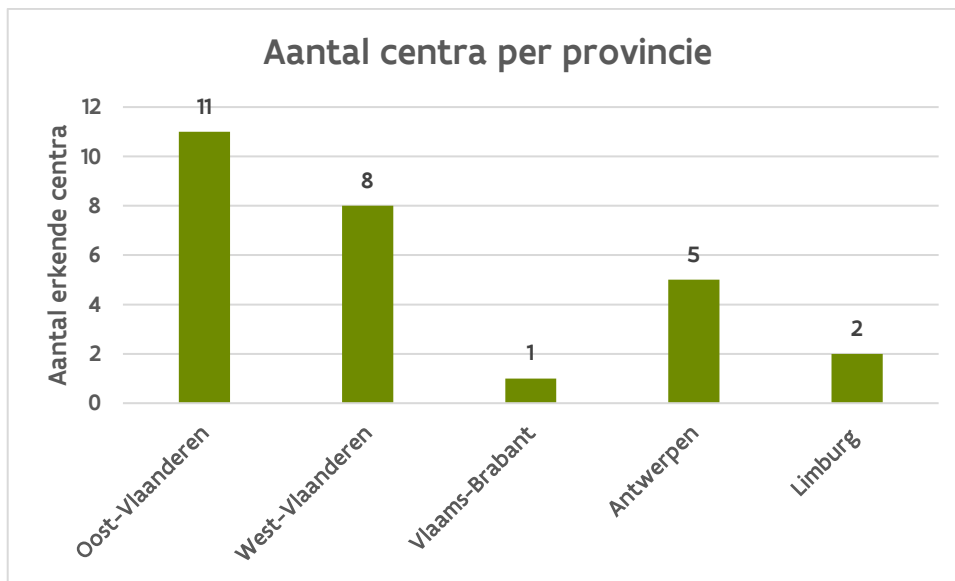
Vlaanderen telde op 31 december 2023 27 erkende voortplantingscentra voor runderen. In figuur 1 wordt het aantal erkende centra per jaar sinds 2013 visueel voorgesteld. Het aantal erkende centra schommelt sinds 2019 tussen de 26 en 29 centra.

Figuur 1: Evolutie van het aantal erkende centra sinds 2013.

De actuele lijst van erkende win- en opslagcentra is terug te vinden op <https://lv.vlaanderen.be/dier/runderen/voortplantingstechnieken>

De geografische spreiding van de centra volgens provincie is weergegeven in figuur 2. Van de 27 centra zijn er 8 centra gelegen in West-Vlaanderen, 11 in Oost-Vlaanderen, 5 in Antwerpen, 2 in Limburg en 1 centrum in Vlaams-Brabant (figuur 2). De centra liggen verspreid over de verschillende provincies, waarbij Oost-Vlaanderen het grootste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal. Deze vaststelling komt overeen met die in 2021 en 2022. De spreiding van deze centra over de provincies is niet representatief voor de verdeling van de veestapel. Het hoogste aantal runderen per hectare is te vinden in West-Vlaanderen en de Noorderkempen (te vinden op de cijferwebsite van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij: Veestapel | Vlaanderen.be) ([weblink](#)).

Figuur 2: Verdeling van de erkende centra in de Vlaamse provincies

Een centrum kan erkend zijn voor winning en/of opslag voor sperma, eicellen of embryo's. Eenzelfde centrum kan meerdere activiteiten uitvoeren en bijgevolg beschikken over meerdere erkenningen. Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie weer, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. De overgrote meerderheid van de centra heeft een erkenning voor intracommunautaire handel. Van deze 27 centra waren er 24 centra die een erkenning bezaten voor opslag van sperma, waarvan 22 voor intracommunautaire handel en slechts 2 voor nationale handel. In Vlaanderen is geen enkel centrum erkend voor de winning van rundersperma. Alle centra zijn erkend als opslagcentra. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend wincentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de wincentra moet het erkend spermaopslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige zoötechnische certificaten bezorgen.

Er waren 9 centra die een erkenning bezaten voor winning en opslag van embryo's, allemaal voor intracommunautaire handel. Er waren 6 centra die een erkenning bezaten voor enkel winning van embryo's, allemaal voor nationale handel.

Tabel 2: Verdeling van de verschillende soorten erkenningen per provincie

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	0	0	0	0
Antwerpen	0	0	0	0
Oost-Vlaanderen	0	0	0	0
West-Vlaanderen	0	2	0	0
Vlaams-Brabant	0	0	0	0
Totaal	0	2	0	0

Intra-communautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	0	2	0	0
Antwerpen	0	3	2	3
Oost-Vlaanderen	0	11	3	3
West-Vlaanderen	0	5	1	3
Vlaams-Brabant	0	1	0	0
Totaal	0	22	6	9

3 SPERMAWINNING

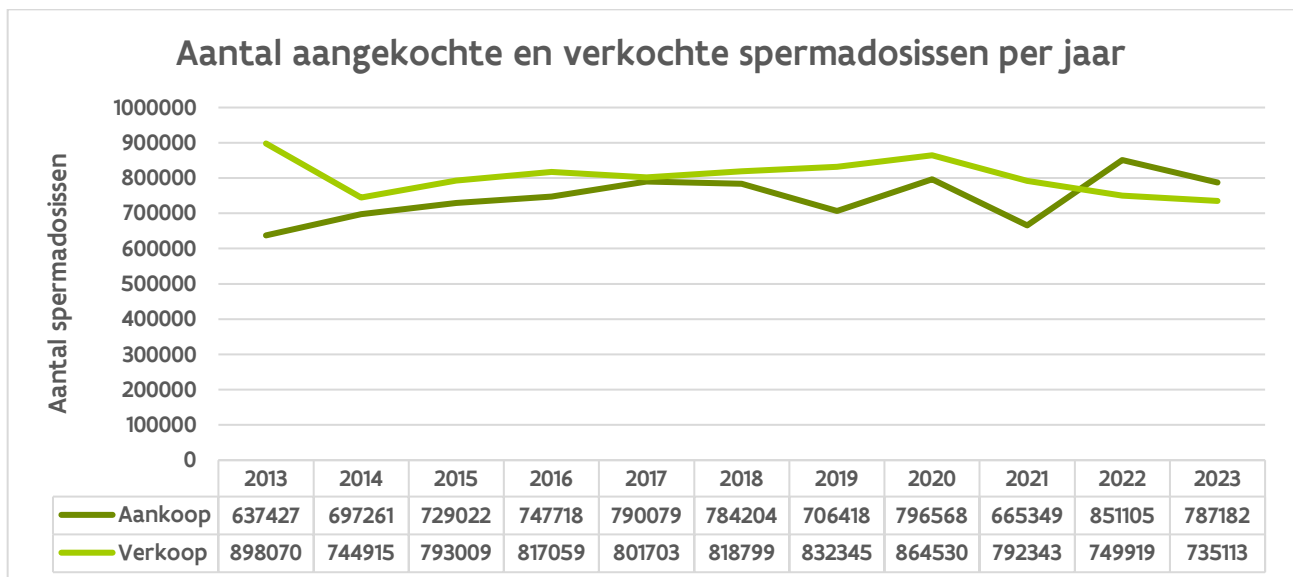
Het Vlaams Gewest heeft geen erkend centrum voor de winning van rundveesperma.

4 HANDEL IN SPERMADOSISSEN

4.1 ALGEMENE EVOLUTIES

In Vlaanderen werden in 2023 in totaal 787.182 spermadosissen aangekocht en 735.113 spermadosissen verkocht. Sinds 2022 worden er duidelijk meer spermadosissen aangekocht dan dat er worden verkocht

In figuur 3 wordt de totale aan- en verkoop van rundveesperma gevisualiseerd van de afgelopen 10 jaar. Sinds 2022 worden er duidelijk meer spermadosissen aangekocht dan dat er worden verkocht. De totale aankoop van rundveesperma schommelt sterk sinds 2018, maar is gemiddeld gezien toegenomen sinds 2013. De totale verkoop steeg van 2014 tot en met 2020, maar sindsdien opnieuw is afgenomen. De totale verkoopcijfers zijn een combinatie van verkoop aan gebruikers en (door)verkoop aan andere centra. Om deze reden kan men uitgaan van een overschatting van de verkoopcijfers. Over de omvang van de spermareserve op de centra zelf is geen informatie beschikbaar.

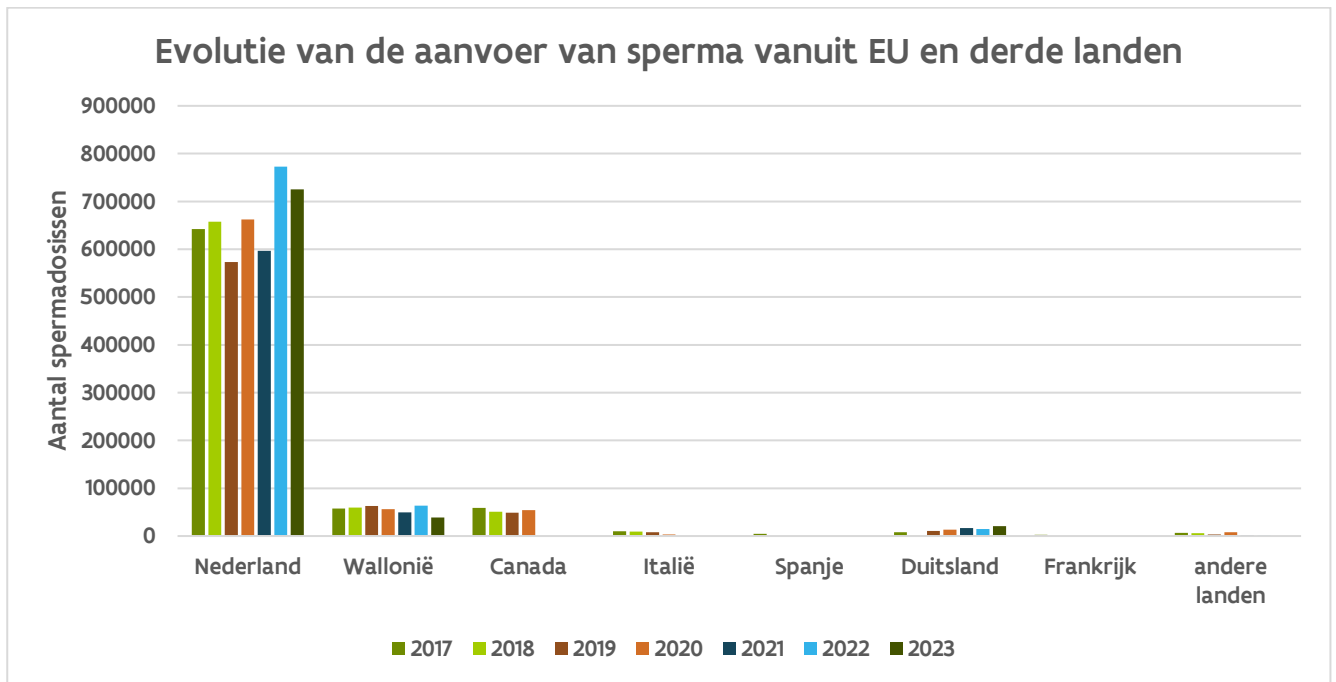

Figuur 3: Evolutie van het aantal aangekochte en verkochte spermadosissen van de afgelopen 10 jaar

De omvang van aan- en verkoop verschilt sterk tussen de centra. Op basis van de verkoopcijfers kunnen twee extremen worden waargenomen. Er zijn 6 centra die meer dan 25.000 dosissen per jaar verkopen en slechts 2 centra die tussen de 15.000 en 25.000 dosissen per jaar verkopen. Dit is in tegenstelling tot alle andere centra die minder dan 15.000 dosissen per jaar verkopen. Deze 6 grote centra zijn samen goed voor 91% van de totale verkoop van rundersperma.

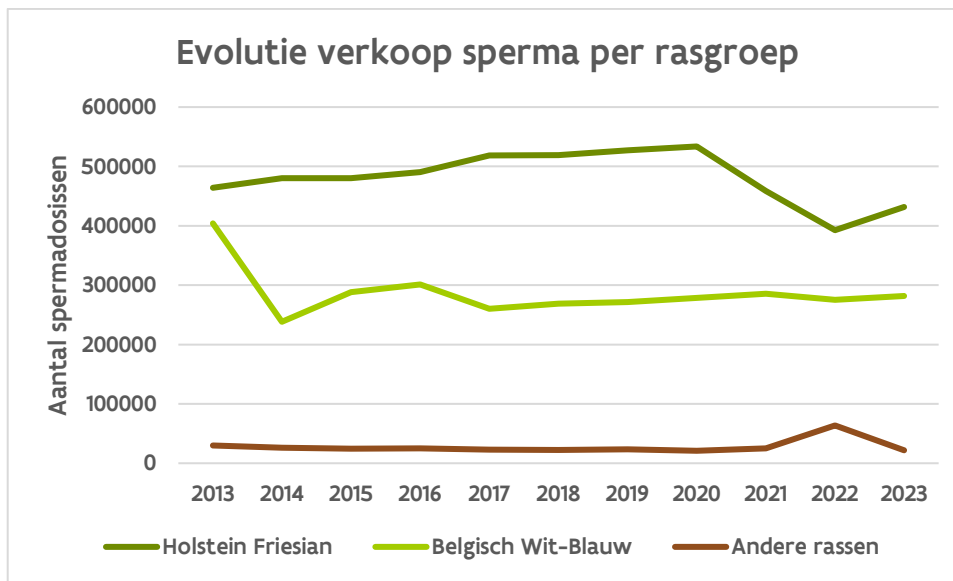
Dit rapport brengt niet de volledige handel in Vlaanderen in rundveesperma in kaart. Aan de hand van de cijfers ontvangen van de erkende centra kan enkel een beeld geschetst worden van de handel door de in Vlaanderen gevestigde centra. De dosissen sperma die rechtstreeks aan Vlaamse landbouwers en

dierenartsen worden geleverd vanuit de buurlanden en Wallonië zijn niet meegenomen in deze cijfers. Bovendien heeft Vlaanderen geen centrum voor winning waardoor er veel sperma afkomstig van Wallonië in Vlaanderen gebruikt wordt. Vlaanderen is een importgebied voor sperma. In 2023 kwam 92% van het aangevoerde sperma uit Nederland, vergelijkbaar met voorgaande jaren. In figuur 4 wordt de aanvoer van sperma vanuit andere gebieden gevisualiseerd. Sinds 2021 wordt geen sperma meer ingevoerd vanuit Canada, Spanje en Italië, maar hoofdzakelijk uit Nederland, Wallonië en Duitsland.

Figuur 4: Evolutie van de aanvoer van sperma vanuit de EU en derde landen naar Vlaanderen

In figuur 5 wordt de verkoop van spermadosissen per rasgroep gevisualiseerd over de afgelopen 10 jaar. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen Holstein Friesian (melktype), Belgisch Wit-Blauw (vleestype) en andere rassen. Er wordt sinds 2013 hoofdzakelijk sperma verkocht van het ras Holstein Friesian en minder van het ras Belgisch Wit-Blauw. De verkoop van sperma van het ras Holstein Friesian is echter sterk gedaald sinds 2020, terwijl de verkoop van sperma van het ras Belgisch Wit-blauw stabiel is gebleven. De verkoop van sperma van andere rassen kende een piek in 2022, maar niet meer in 2023.

Figuur 5: Evolutie van de verkoop van sperma per rasgroep sinds 2013

4.2 VERKOOPSYSTEMEN

Bij controle op het terrein worden 3 verkoopsystemen aangetroffen:

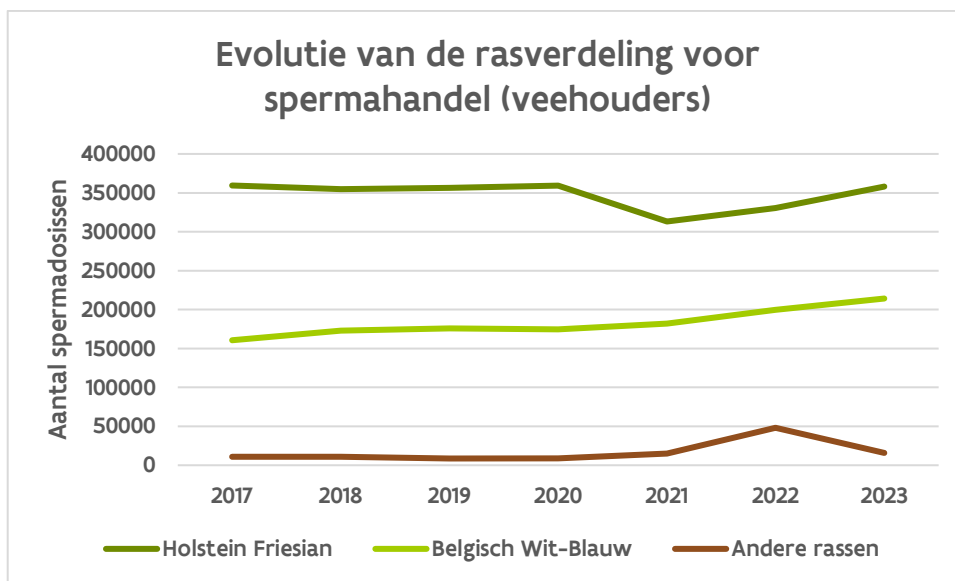
- sperma verkopen aan een ander erkend centrum (doorverkoop);
- sperma verkopen aan een veehouder die zelf insemineert;
- sperma verkopen aan een veehouder via een inseminatiedienst.

Dierenartsen die voor rekening en onder verantwoordelijkheid van een erkend centrum insemineren, waren tot het in werking treden van het nieuwe fokkerijbesluit van 17 mei 2019 niet erkenningsplichtig. Dierenartsen die zelf sperma aankopen om te insemineren op de bedrijven, waren ook vroeger al erkenningsplichtig.

Wie sperma opslaat om het te insemineren op een bedrijf, moet de koper kunnen bijstaan bij het afleveren van een zoötechnisch certificaat door:

- ofwel informatie over de levering/inseminatie te sturen aan de stamboekvereniging, die dan een zoötechnisch certificaat levert aan de koper;
- ofwel zelf een zoötechnisch certificaat af te leveren voor het geleverde sperma. In dit geval moet het centrum ook over een erkenning voor het intracommunautair handelsverkeer beschikken voor winning en/of opslag van sperma en een overeenkomst hebben met de stamboekvereniging die voor het betreffende ras in het Vlaamse Gewest een fokprogramma uitvoert.

Spermaverkoop via inseminatie was vóór 2001 de regel. Met de liberalisering van de EU-markt voor sperma, neemt de veehouder het initiatief om zelf stierkeuzes te maken en om het sperma op het eigen bedrijf te bewaren. Sinds 2001 verliest spermaverkoop via inseminatie aan belang ten voordele van de

Figuur 10: Evolutie van de spermahandel (veehouders) van drie rasgroepen sinds 2017

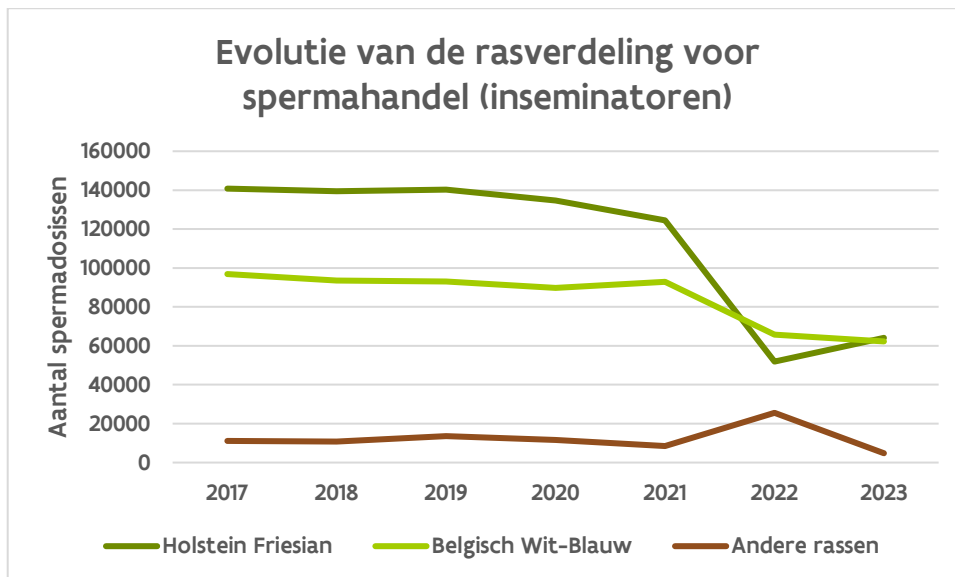
4.2.3 Verkoop via inseminator

In 2023 werden in totaal 131.140 dosissen sperma verhandeld naar veehouders. Daarvan was 49% gewonnen van het Holstein-Friesian-ras (HF) en 47% van het Belgisch-Witblauw-ras (BWB). De resterende 4% waren afkomstig van andere rassen (figuur 11). Andere rassen waarvan sperma werd verkocht, zijn uiteenlopende rassen. Van deze andere rassen was de Fleckvieh het meest vertegenwoordigd. Andere rassen zoals Rouge des Prés (Maine Anjou), Brown Swiss en Jersey waren ook sterk vertegenwoordigd.

Figuur 11: Rasverdeling voor spermahandel (via inseminatoren)

De verkoop van sperma via inseminatoren is sinds 2021 sterk afgenomen (figuur 12). Deze trend lijkt zich niet verder te zetten in 2023 voor het Holstein Friesian ras, alsook voor het Belgisch Wit-Blauw ras. In 2022 kende de verkoop van sperma voor andere rassen een piek, maar dit is niet meer zichtbaar in 2023.

Figuur 12: Evolutie van de spermahandel (via inseminatoren) van drie rasgroepen sinds 2017

5 HANDEL IN EMBRYO'S EN EICELLEN

In tegenstelling tot bij spermawinning, -opslag en -inseminatie, gebeurt het winnen van embryo's meestal op het bedrijf van de veehouder, door een veterinairerechtelijk erkend embryoproductieteam. Zoals voor sperma het geval is, mogen embryo's enkel in de handel worden gebracht als ze door een erkend embryo(productie)team werden gewonnen, geproduceerd, behandeld en opgeslagen.

5.1 EMBRYOWINNING

In het Vlaamse Gewest opereerden in 2023 6 embryo(productie)teams erkend voor de winning en de opslag van embryo's. Daarnaast zijn er 3 centra erkend voor de opslag van embryo's.

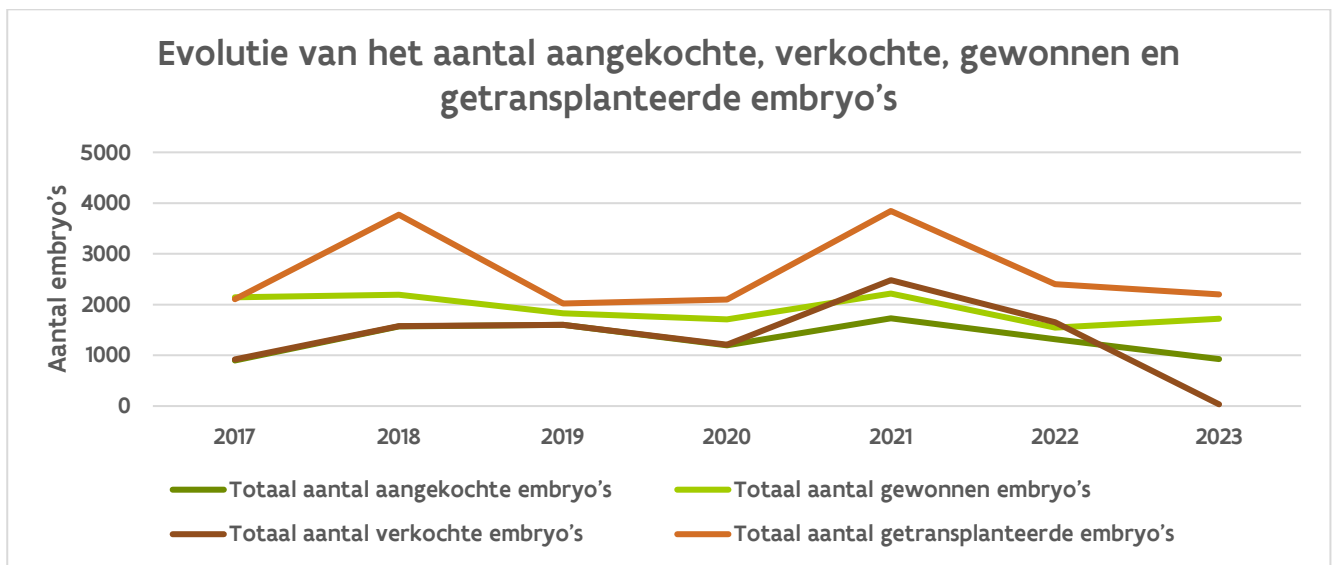
5.2 HANDEL IN EMBRYO'S

In het jaar 2023 werden 926 embryo's aangekocht. De aangekochte embryo's waren bijna allemaal van het ras Holstein Friesian (98%). De overige 2% waren van het ras Jersey en Wagyu.

Er werden 1.720 embryo's gewonnen. De gewonnen embryo's in 2023 waren van het ras Holstein Friesian (35%), Belgisch Wit-Blauw (62%) en West-Vlaams Rood of Rouge des Prés (Maine Anjou) (4%).

Er werden 2.203 embryo's ingeplant door de embryoteams, waarvan 33% van het ras Holstein Friesian, 64% van het ras Belgisch Wit-Blauw en 4% van andere rassen (West-Vlaams Rood of Wagyu).

De evolutie van deze cijfers aangeleverd door de erkende centra, wordt gevisualiseerd in figuur 13. Uit de cijfers kan men afleiden dat men eerder embryo's spoelt en inplant voor eigen gebruik dan ze te verkopen. Het lijkt een handige techniek te zijn om snel genetica te verspreiden op het eigen bedrijf. De cijfers blijven over de jaren heen vrij constant.

Figuur 13: Evolutie van de handel in embryo's sinds 2017

